

סימן קמה
בענין הנ"ל

• הרה"ת ר' שלום זובער לוי

מה שתמה הרע"ב שי' שוחט (בסי' שלפנ"ז) על המבואר בתשו' השארית יהודה (הוספות — סי' ד'), דאף אם ראתה רק יום א', מ"מ כיון שלא הפסיקה בטהרה עד לאחר ו' עונות, אינה מונה להפלגה מסוף רא' — אלא מעת שבדקה בטהרה, ועד אז אמרינן דמעיינה פתוח עדיין. והקשה הנ"ל דלכאורה הדבר מפורש בקו"א (סקפ"ד סק"ד) שכתב: „ומש"ה א"צ בדיקה לידע וסת ההפלגה דאין ההפלגה מתחלת בנדתה אלא מסוף ז' ימי נדתה ששוב אין המעיין פתוח“.

הנה בקו"א זה לא מיירי כלל מהא דא"צ בדיקה האידנא (לידע זמן סוף ראיתה, כדי למנות מאז וסת הפלגתה), דהא פי' מיד לאח"ז: „ואף האידנא שיש להן דין זכות... ולא מחזקינן לה במעיין פתוח“, הרי דלפנ"ז מיירי מעיקרא דדינא — לפני שהטילו עליהן דין זכות, ולכן אמרינן שפיר שבימי נדתה מעיינה פתוח.

ומ"ש „ומש"ה א"צ בדיקה לידע וסת הפלגה“, בזה קאי אדין המשנה (נדה יא, א): „צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה“, ופי' בגמ' שם (אף לדעת ר' יוחנן שם) הטעם בזה, דכיון שמעיינה פתוח אינה קובעת בהם וסחה, ולכן אינה צריכה לבדוק. והקשה הכו"פ (נסמן בקו"א הנ"ל מיד לאח"ז) לדעת הב"ח והש"ך (הובאו בשו"ע אדה"ז סקפ"ט סקמ"ג) דוסת הפלגה נעקר במה שהקדימה לראות, דעדיין תבדוק בימי נדתה, ואם תראה אזי תשתנה וסת הפלגתה. וע"ז מתרץ אדה"ז, דכיון שהמשנה איירי לפני שהטילו עליהם דין זכות, א"כ אמרינן שפיר דכל ימי נדתה מעיינה פתוח, ו„אין ההפלגה מתחלת בנדתה אלא מסוף ז' ימי נדתה ששוב אין המעיין פתוח“, „ומש"ה א"צ בדיקה לידע וסת הפלגה“.

ולפ"ז לכאורה, הנה אדרבא, מדברי אדה"ז בהקו"א (שכתב הא דא"צ בדיקה מטעם דמעיינה פתוח — דוקא לגבי זמן המשנה, משא"כ לגבי האידנא כתב „ולא מחזקינן לה במעיין פתוח“) יוקשה על דברי מהרי"ל (שכתב אף לגבי האידנא דא"צ בדיקה כיון דנדה מעיינה פתוח כל ז'). וע"כ צריך לחלק, דמ"ש אדה"ז „א"צ בדיקה... המעיין פתוח“ היינו לומר דאף אם כבר בדקה, מ"מ לא מהני — לשנות וסת הפלגתה (וחה אינו אלא לפני שהטילו עליהם דין זכות), משא"כ מ"ש מהרי"ל דמעיינה פתוח (אף האידנא), היינו כמו שפירש בעצמו שם: „אלא דלענין זה עשאו כזכות כמ"ש הרב ז"ל, ודיינו אם תתן עיני“

ודעתה על הז"נ, אבל בלא"ה לא", היינו שדוקא לפני שבדקה והפסיקה בטהרה לא עשאו כזבות, ואמרינן דמעיינה פתוח. וגם זה גופא לא כתב אלא בתור סניף בלבד, שהרי אף בלאו ה"ט דמעיינה פתוח כתב המהרי"ל לפני"ז שם, דכ"ז שלא בדקה והפסיקה בטהרה הרי היא מוחזקת בטומאה, ורק לסניף הביא ה"ט דמעיינה פתוח.

עוד הקשה שם, לדברי אדה"ז שכתב, דעכשיו שהטילו עליהן דין זבות לא מחזקינן להו במעיין פתוח, לפ"ז מדוע אינה קובעת וסת בימי נדתה — אפי' בפעם אחת ואף לקולא.

ובאמת אף בלא ה"ט דאין מעיינה פתוח, הו"ל להקשות עד"ז מעיקר תקנת רבינו הקדוש „שכל אשה שחראה יום א' תשב ששה נקיים . . . ואם חזרה וראתה ביום א' מז' ימים אלו יש לחוש שהא זהו תחלת נדתה ויום הראשון היה מימי זיבתה" (הקדמת הל' נדה לאדה"ז). וכיון שזה נכלל בעיקר חששת רבינו הקדוש, א"כ הו"ל לחוש לזה גם בפעם אחת ואף לקולא — כדאמרינן הכי לגבי קביעות וסת בימי זיבה (שו"ע אדה"ז סקפ"ט סקקי"א).

ומה שחילק ביניהם אדה"ז שם : „ה"ט לא שייך אלא בימי זיבה, אבל ז' ימי נדה הכל יודעים בהם למנותם מתחלת ראיה, ואם חזרה וראתה בהם שנית חדע שהיא בתוך שבעה לראייתה ולא תקבע וסת להקל אלא להחמיר כו", הוה א"ש אי הוה ידעינן ודאי שראי' הראשונה היתה בימי נדתה, אבל כיון דחיישינן כנ"ל, דראי' הראשונה היתה בימי זיבתה, תו מה יש לחלק בין תוך ז' (לראי' הראשונה) ובין לאחר ז', הרי עיקר החשש הוא דראי' הראשונה היתה זיבה והשני' היא נדה.

ובאמת מפורש בשו"ע אדה"ז (סי' קפ"ד סקכ"א) דעיקר הטעם בזה שהאשה קובעת וסת בימי נדתה, ד„יש לחוש שמא ראיה הראשונה היתה בימי זיבה והשני' התחלת נדה" (וראה לעיל חוב' ב (יד) סי' לו). וא"כ איך יתאים זה עם מ"ש בסקפ"ט שם, דכיון שהכל יודעים שהיא בתוך שבעה לראייתה (היינו ראיית נדה) אין לחוש אלא להחמיר אם כבר נקבע כו'.

ויתירה מזו קשה, דהרי אפי' לחוש לחומרא לחדי' ובדאקבע לא חשש אדה"ז אלא „אחר שפסק הדם, והוא שפסק ביום זה וחזרה וראתה ביום שלאחריו" (סקפ"ד סקכ"א). ולכאורה אפי' בלא פסק הדם כלל ישנו לחשש זה, וכמ"ש בהקדמה להל' נדה „אפי' ראתה ב' ימים ואפילו הם י"ז וי"ח, משתראה י"ט לראייתה היא נדה בתחלה". וכיון שאנו חוששין על ראי' הראשונה שהיא בימי זיבה, תו צריכינן למיחש לכל יום שמא הוא יום י"ט — שהוא תחלת נדה, ואפי' לא הפסיקה ראייתה כלל.

וראיתי בקובץ קול יעקב (שע"י כולל קהלת יעקב מפאפא) בחשור האדמו"ר מפאפא שליט"א, שהקשו לו על דברי אדה"ז אלו, דכתב שאין חוששין אלא כשפסק ביום זה וחזרה וראתה ביום שלאחריו, מדברי הראב"ד שכתב גבי רואה ב' ימים בימי זיבה וחלת בתראי בימי נדה, „דחיישינן שמא הפסיקה הלילה מתוך השינה ולא ידעה“ (ומסתמא הוה ההפסקה וההתחלה באותו היום). ותירץ דלא קיי"ל בזה כהראב"ד. אבל עדיין יוקשה כנ"ל מדברי אדה"ז עצמו, שכתב בהקדמה, דאף בלא הפסיקה כלל, אמרינן שימים הראשונים היו ימי זיבה ויום שלישי הוא תחלת נדה. א"כ מדוע לא נאמר הכי אף לענין קביעת וסת.

ונראה ליישב בכהנ"ל, שאף שאנו חוששין בכל ראי' שמא היא זיבה — אף לאחר י"ט לראי' הקודמת. וכן אנו חוששין בכל ראי' שמא היא נדה — אף בי"א ימי זיבה שבין נדה לנדה — מפני שאין כל הנשים בקיאות בחשבון ימי נדה חיבה. מ"מ אין אנו חוששין לחלק ראי' אחת לשנים, ואין חוששין לומר שימים הראשונים של ראי' זו הם ימי נדה והאחרונים הם ימי נדה, אלא שדינן כולהו או אימי נדה או אימי זיבה.

ואף אם פסק הדם וחזרה וראתה ביום שלאח"ז, מסתבר יותר לצרף שני הראיות ולומר שכולם הם ימי נדה או זיבה. ורק בדאיקבע ג"פ חיישינן להחמיר — לחלק ימים הראשונים (שהם ימי זיבה) מימים האחרונים (שהם תחלת נדה).

ועפ"ז מובן, דאף שלענין סוף ראי' הטילו עליהן דין זבות ולא מחזקין לה במעיין פתוח (וצ"ע אמאי לא נתנו להם בזה חומרת דין גדות חבות — כבשאר הדינים), מ"מ טעם זה אינו מועיל לחלק ראי' אחת לשנים — אלא להחמיר בדאקבע ג"פ; משא"כ בלא"ה אמרינן מעיינה פתוח כל ז', ולכן אינה קובעת וסת בימי נדתה.

סימן קמו

ביעור חמץ בשריפה

• הרה"ת ר' ארי' ליב קפלאן

ר"י — ישיבה גדולה דסיאטעל

בשו"ע רבינו סי' תמה סעי' ח' כתב ואף הפחמים והאפר של החמץ אסורים בהנאה. וצריך ביאור מדוע יהי' האפר אסור. והוי' באמת קושית הגרע"א על הטור שכ' דלר"י דחמץ מצותו בשריפה, אפרו מותר ככל הנשרפין